

**O'ZBEKISTONDA
IJTIMOIY
FANLAR**

**ОБЩЕСТВЕННЫЕ
НАУКИ
В УЗБЕКИСТАНЕ**

**SOCIAL
SCIENCES
IN UZBEKISTAN**

O'zbekiston
Fanlar akademiyasi

O'zbekiston Respublikasi
Fanlar akademiyasi

Академия наук
Республики Узбекистан

Academy of Sciences
of the Republic of Uzbekistan

1-2 / 2025

O'ZBEKISTONDA IJTIMOIY FANLAR • O'ZBEKISTONDA
ОБЩЕСТВЕННЫЕ НАУКИ В УЗБЕКИСТАНЕ • SOCIAL
SCIENCES IN UZBEKISTAN • SOCIAL SCIENCES
O'ZBEKISTONDA IJTIMOIY FANLAR • O'ZBEKISTONDA
ОБЩЕСТВЕННЫЕ НАУКИ В УЗБЕКИСТАНЕ • SOCIAL
SCIENCES IN UZBEKISTAN • SOCIAL SCIENCES

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
АКАДЕМИЯ НАУК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

**O'ZBEKISTONDA
IJTIMOIY
FANLAR**

**ОБЩЕСТВЕННЫЕ
НАУКИ
В УЗБЕКИСТАНЕ**

**SOCIAL
SCIENCES
IN UZBEKISTAN**

№1-2 / 2025

1960-yildan nashr etiladi. Bir yilda 4 ta son chiqadi
Издается с 1960 г. Выходит 4 номера в год

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
“FAN” NASHRIYOTI
TOSHKENT – 2025

ТУРКИЙ ТИЛЛАР ТАРИХИДА РАСМИЙ УСЛУБИНИНГ ЮЗАГА КЕЛИШИ ВА ГЕНЕЗИСИ МАСАЛАЛАРИ

Адабий тилда мавжуд услублар тарихи йўналишида изланиш олиб бораётган тадқиқотчиларни жамият тараққиётининг қай босқичида расмий услуб юзага кела бошлаганлиги қизиқтириши табиий. Маълум маънода, расмий услуб – давлатчилик тарихи, ҳуқуқий муносабатларнинг юзага келиши билан боғлиқ. Бироқ, масала моҳиятига чуқурроқ қаралса, расмий матнлар ва уларнинг услуби анча эски ижтимоий ва лингвистик ҳодиса эканлиги, у чуқур, босқичма-босқич такомиллашиб келган жараён эканлигининг шоҳиди бўламиз. Услублар тарихидаги бу жараён, назаримизда, давлатчилик институтлари юзага келмасдан бурунроқ шакллана бошлаган. Бу даъвони исботлаш учун ўрнаклар кўмагига таянамиз.

Маълумки, кишилиқ жамияти пайдо бўлишиданоқ инсонларда теварак-борлиқни идрок этиш ҳисси шакллана борган; ўзини ўраб турган олам билан танишув жараёни кечган. Бу - бадиий тафаккурнинг ривожланувига асос бўлган муҳим омиллардан бири эди. Бадиий тафаккурнинг ёрқин кўринишини ғор, қоя, тоғу тошлардаги турли ҳайвон ва ўсимликларнинг расмларида топамиз. Таъкидлаш ўринлики, ўтмишда ўтганлар қолдирган қоя, ғор, ҳарсанглардаги ҳайвон, ўсимликлар ва ов жарёни тасвирида атроф-оламни бадиий идрок этиш тафакқури қаерда тугаб, қачондан ёзув пайдо бўла бошлаганини аниқлаш мумкин эмас¹. Жамият тараққиётининг ана шу поғонасида уруғ, қабила, жамоа аъзоларининг ўзаро олди-берди, айирбошлаш, иқтисодий муносабатларини қайд этиш эҳтиёжи туғилди. Расмий муносабат билан боғлиқ мазкур жараён, қайд этишнинг келиб чиқишига замин ярата борган. Қайд этиш (фиксация) эса ёзувнинг вужудга келишига сабаб бўлган дастлабки факторлардандир. Ушбу вазифа (қайд этиш)ни уруғ-жамоа вакиллари ўзаро бевосита алоқа боғлаш йўли билан амалга оширишлари мумкин бўлган, бироқ бу ҳолда инсон хотирасининг заифлиги кўплаб олди-бердиларнинг эсдан чиқиб қолишига сабаб бўлар эди. Бунга вақт асосий тўсиқ бўлиб, ёзилган, қайд этилган сўзгина улардан устун келиши мумкин бўлган. Халқимиз тилидаги «хатга тушдинг - ўтга тушдинг» мақоли айни ана шуни назарда тутиб ижод этилган бўлса ажаб эмас. Бу ҳикматли сўз халқимиз дунёқарашида қайд, ёзув, ҳужжат анчайин эски ҳодиса эканлигидан дарак беради.

Шу ўринда, дунёнинг энг қадимги халқлари тарихида умумий тарзда кечган расмий муносабат белгилари шаклланишининг энг оддий кўринишларини таҳлил этамиз.

Бошлаб, қайд учун кишилар ўйлаб топган белгилар фикрни масофа ёхуд замонларга узатишни мақсадда тутмас эди, балки уни фақат

1 . Лоукотка Ч. Развитие письма. М., 1950. Стр. 14

эслатарди. Бирор нарсани эслаб қолиш учуи рўмолининг учини тугиш одати шундан қолган. Сўнгра буюмларга муайян маъно берилди бошлаган. Улар олдиндан келишиб олинган нарсаларни билдирувчи ўзига хос сигналлар, шартли белгилар бўлиб ҳисобланган. Чўпхагга ёки дарахт танасига кертиб белги солиш, тугунлар, тизимчалар, уруш эълон қилиш вақтида эса камон ўқи ва бошқа буюмлар шундай шартли белги вазифасини ўтаган. Буюмга маъно бириктириб қўйишнинг бундай усули «буюмли ёзув» деб аталган². Кишилик жамияти ривожининг «буюмли ёзув» давридаёқ расмий услуб белгиларини аниқ қўриш мумкин. Сон, рақамларни билдириш учуи, масалан, тахтачўпларга кертиб шартли белгилар ўйилган. Бу хатчўплардан битимлар тузишда фойдаланилган. Битим тузишда хатчўпни бўйламасига қоқ ўртадан бўлиб, ярми бир томонга, иккинчи ярми иккинчи томонга берилган. Бўлакчалар бирлаштирилганда кертиклари бир-бирига тушган. Бу каби хатчўплар қарз битимларини тузишда тилхат ўрнида хизмат қилган. Хотирада узоқ сақланиши керак бўлган воқеалар дастаги учун ҳам хатчўплардан фойдаланилган.

Ёзувларнинг келиб чиқиш тарихи бўйича олиб борилган тадқиқотларда «ахборот таёқлари ёки ҳассалари» дея юритилувчи тахталар ҳам қадимда ўзига хос буюм-мақтуб вазифасини ўтаган. Улар қадимги Европа халқларида, Хитойда, австралиялик ва африкалик қабилалар ўртасида машҳур бўлган. Бошқа қабиланинг элчиси олиб келган ҳасса ташриф буюрган шахснинг ваколатини тасдиқловчи ўзига хос ҳужжат бўлган (элчиларга бериладиган «ишонч ёрлиғи» вазифасини бажарган). Ҳассага кертиб белгилар ва хотира нишонлари туширилган. Элчи уларга қараб ўзига қанча топшириқ берилганини эслаган. Кертик-белгиларнинг жойлашиши, маълум шартли маъноларга эга бўлган.

Юқорида таҳлил этилган дунёнинг энг қадимги халқларида мавжуд расмий муносабат белгиларининг такомилли билан боғлиқ ўрнаклар туркий халқлар тарихида ҳам кўплаб топилади. Бу каби мисолни юнон сайёҳи ва тарихчиси Ҳеродот ёзиб қолдирган «Тарих» асарининг тўртинчи китобида туркий халқларнинг эски аجدодларидан бўлмиш скифлар билан боғлиқ бир воқеада учратамиз. Ўша тарихий воқеани Ҳеродот шундай ҳикоя қилади: Эрои шоҳи Доро I тахтни эгаллаб, ўзига бўйсунмаганларнинг таъзирини бериб бўлгач, дарҳол ўз давлатига қўшни элнинг ерларига кўз тикади.

Доронинг кўп сонли қўшини ҳужум бошлаб скифлар ерига ёпирилади.

Доро скиф ерларининг ичкарасига кириб бориб мушкул аҳволга тушиб қолгач, скифларнинг шоҳи даҳшатли истилочига ғалати совға: қуш, сичқон, қурбақа ва бешта дона камон ўқи юборди. Эронийлар бундай мақтубининг маъносини чопардан ҳар қанча сўраб-суриштирадилар ҳам, у бир жавобни такрорлайверади: унга «совға»ни топширишгина буюрилган, унинг маъносини тушуниш уларнинг ўзларига ҳавола қилинган.

Кейинчалик маълум бўлишича, бу ишора скифларнинг кескин талаби

2 Дрочук В. Ёзувлар - ўтмиш сирлари шоҳиди. Тошкент, 1980, 11 б.

ифодаланган мактуб (ультиматум)и бўлиб чикди: «Агар сиз, эронийлар, куш каби учиб ғойиб бўлмасангиз, ё сичкон каби ер тагига кириб кетмасангиз, ё курбака сингари ботқоқликка шўнғимасангиз, у ҳолда мана шу ўқлардан шикаст еб, шу ерларда қолиб кетасиз».

Кутилмаган ҳодиса рўй берди. Ўша даврда жаҳонда энг йирик давлат ҳисобланган Доро I подшоҳлиги шармандаларча мағлубиятга учради. «Буюм» ультиматум ижодкорлари – скифлар ғалаба козоиди³.

Фактлар туркий халқларнинг расмий муносабат белгилари такомили қадимги мисрликлар, шумерлар, хитойликлар, ҳиндистонликлар, эроиликлар сингари жуда эски тарихга илдиз отганлигини далиллайди.

Турмушда ижтимоий-иктисодий муносабатлар мураккаблашган сари расмий коғозларга эҳтиёж тобора ортиб борарди. Меҳнат тақсмоти ва мол айирбошлаш аниқ ҳисоб юритишни талаб қиларди.

Бу жараёнларнинг бари расмий муносабатларнинг босқичма - босқич ривожига, тадрижий такомилига замин ярата борган. Демак, расмий тафаккурга ёзувнинг пайдо бўлишига сабаб бўлган омиллардан бири сифатида баҳо бериш керак.

Расмий муносабат - турли пароканда қабила-уруғларнинг халқ сифатида шаклланиш босқичига қадам кўяётганини кўрсатувчи муҳим далилдир.

Ҳужжатларнинг турли жанрлари жамият тараққиёти билан боғлиқ эҳтиёжлар туфайли вужудга келди. Шу сабабдан, инсоният тарихининг энг қадимги босқичидан бадиий, тарихий, илмий асарларга нисбатан, бизгача етиб келган ёзма манбалар орасида, асосий қисми - турли ҳужжатлардир.

Адабий тил халқ тилининг сайқал топган, расмий муносабатларда, давлат бошқарувида, матбуот ва таълим тизимида қўллашга яроқли бўлган бир кўринишидир. Халқ тилига қараганда у жамият тараққиётининг кейинги - анча юксалган босқичида юзага келган. Маориф соҳасининг юзага келиши, саводхонликнинг ортиши, халқ маданий қарашларининг такомили, ўз навбатида, адабий тил меъёрларининг мустаҳкамланишига олиб келади.

Маълумки, адабий тил ёзма адабиёт билан боғлиқ ҳолда юзага келади. Бироқ, адабий тил тарихини фақат ёзма адабиёт билан боғлаб қўймаслик керак. Адабий тилнинг юзага келишида ёзма адабиёт билан бир қаторда бошқа услубларнинг таъсирини ҳам кузатиш мумкин. Бу жараёнда, айниқса, расмий услубининг таъсири катта.

Расмий услубнинг тарихи давлатчилик, халқаро муносабатлар тарихи билан боғлиқ. Давлат бошқарув жараёнлари, кўшни эллар билан муносабатларда қўлланиладиган расмий матнлар муайян бир қолипга туширилган, уларда дипломатик атамалар, мурожаат шакллари, бирикмалар, ифода усуллари ишлаб чиқилган бўлади. Ҳатто турли мақсадларда қўлланилувчи ҳужжатлар матни бир-биридан фарқланиб туради. Демак, расмий услубининг айрим унсурлари адабий тил

³ Келтирилган ушбу ўрнак В. Драчукнинг кайд этилган китобидан олинди: Драчук В. Ёзувлар - ўтмиш сирлари шохиди. Тошкент, 1980, 35-361 б.

шакллангунга қадар юзага келган. Тўғрироғи, туркий ёзма адабий тилнинг илк кўриниши расмий тил шаклида бўлган.

Ёзма адабий тил шаклланаётган бир кезде расмий матнларнинг услуби анча такомиллашган бўлади. Хужжатлар тилида қўлланган бирикмалар, ифода усуллари, расмий атамалар тайёр ҳолда адабий тилга кўчирилади ва бу жараён, табиийки, уни муайян қолипга туширишга туртки бўлиб хизмат қилади. Масалан, *bitim*, *yarliġ* сўзларни бошлаб расмий муомалада, аниқроғи, хужжатчиликнинг юзага келиши билан баробар пайдо бўлганлиги аниқ. Уларнинг маъноси ҳам шунга тақалади: *bitim* – «ёзма шаклдаги келишув хужжати» деган маънони, *yarliġ* эса «ёзма фармон, буйруқ» маъносини англатади. Ёки кишилар ўртасида расмий муносабатлар, мол айирбошлаш, олди-бердичиликнинг маъмурий шакли юзага келмай туриб, *taniq* (гувоҳ) сўзи яратилмаганлиги аён. Бу сўзлар кейинчалик адабий тилга ҳам айна шакл ва маъноси билан қабул қилинган. Бундай ҳодисани ифода шаклларида ҳам кузатиш мумкин. Шундай қилиб, адабий тил ўзининг кейинги таракқиёт йўлини расмий матн тузиш аънанасига суянган ҳолда белгилайди.

Чунончи, туркий тиллар тарихида бундай жараён илк ўрта асрларда – V–VI юзйилликларда бошланган эди. Кўхна кўк турк ёзма ёдгорликлар тилининг юксалишида солномалар битиш аънанаси ва расмий услубнинг таъсирини яққол кузатишимиз мумкин. Бу тил кейинчалик бутун туркий адабий тилларнинг юзага келиши, матн тузиш аънаналарининг юксалишига олиб келди.

Битиглар ўрганилган пайтдаёқ ушбу тарихий асарлар бадий тилда яратилганлиги олимлар томонидан аниқланган эди. Бироқ, битиглар тилидаги бадийлик адабий тилнинг юзага келишидаги ягона омил эмас. Кейинги кузатувлар туркий адабий тилнинг юзага келишида расмий матилар услубининг таъсири ортиқроқ бўлганидан дарак бермоқда. Чунончи, Қ. Содиқов хужжатчилигимиз илдизиларига бағишланган бир мақоласида урхун битигларининг матн тузилишини таҳлил этар экан, матнларнинг бошламасига алоҳида эътиборимизни қаратади. Унинг фикрича, мазкур бошламалар расмий услубга хос бўлиб, хоқоннинг эл-улусга қаратилган мурожаатидан олинган. Бунинг сингари бошламалар, одатда, расмий матнлар аввалида келган. Хоқонлар ўз ёрликларини айна шаклдаги бошлама билан битганлар⁴.

Муҳими шундаки, битиглардаги матн тузиш аънанаси анча аввал шаклланган экан. Кўк турклар ўз битигларидаги бошлама битиш қолипини қадим аждождари бўлмиш энг қадимги туркий халқлардан ўрганганлари маълум бўлиб қолди. Қадимги хитой манбаларида қайд этилишига қараганда, бундай қолипни бошламалар эраמידан бурунги II юзйилликларда қадимги туркий давлатларнинг хитойларга йўллаган расмий ёзишмаларида ҳам учраб экан⁵. Ушбу маълумотлар қадимги туркий адабий тилнинг, хусусан, кўк турк

4 Солиқов Қ. Туркий хужжатчилигимиз асослари // Жамият ва бошқарув. 1998, № 3. 31 б

5 Беренштам А. Уйгурский юридические документы // Письменное источниковедение. Выпуск № 3. М., Л., 1940. Стр. 70

битиглари тилининг юзага келиши ва равнақ топишида расмий матнлар ва солномалар услубининг ўрни катта бўлганидан далолат беради.

Эътиборга сазовор ери шундаки, қадимги туркий халқларнинг адабий тилни ярагиш жараёнида қўллаган усул ва тажрибалари асосли бўлиб чиқди. Туркий адабий тил ўзининг такомил босқичида босиб ўтган жараёнларни бошқа адабий тилларнинг тарихида ҳам кўриш мумкин.

Дунёнинг бошқа тилларида адабий нормаларнинг қолипга тушиш тарихини кузатадиган бўлсак, расмий услубининг ўрни ниҳоятда катта эканига шохид бўламиз⁶. Эътиборга молик жиҳати, қадимги туркий адабий тил тарихида кузатилган ҳодисалар, кейинроқ – XV–XVI асрларда, айнан шу кўринишда рус адабий тили тарихида ҳам такрорланади.

Рус тили тарихида расмий услуб адабий тилнинг юзага келишида бош омиллардан бири бўлиб хизмат қилган. Киев Русидан қолган расмий матнлар ёрлик, битим ва давлат қонунлари («Рус правдаси») шаклидадир. Киев Русининг ҳужжатчилик анъаналари кейинчалик Москва Русида ҳам давом этди. Давлат ва бошқарув сиёсатининг мустаҳкамланиши билан бутун рус давлатидаги ёзишмалар ана шу тилда олиб борилди. Шунинг билан баробар рус адабий тили ҳам юзага кела бошлади. Рус ёзма адабий тилининг илк шаклланиш босқичи XV–XVI асрларга тўғри келади. Бу жараён, ўз-ўзидан, расмий матнлар ва солномалар битиш услубининг (историческое повествование) такомил билан боғлиқ. Худди шундай ҳодисани немис адабий тилининг тарихида ҳам кузатамиз⁷.

Кўринадики, адабий тилларнинг юзага келиши баъзида бир-бирига ўхшаш тарзда юз беради. Аждодларимиз томонидан йиғилган тажрибалар бошқа халқларга ҳам таъсир этганмикан, деган тўхтамга олиб келади. Эҳтимол, бу адабий тилларнинг юзага келишидаги умумий қонуният бўлиши ҳам мумкин. Нима бўлганда ҳам, қадимги туркий адабий тил тарихида тўғри йўл тутилган.

Умуман, ёзма адабий тил эндигина шаклланаётган даврларда расмий муносабат белгилари ва унинг услуби аллақачон шаклланиб, такомил босқичига ўтган эди. Ёзма адабий тил, расмий мағн тузиш анъанаси билан боғлиқ ҳолда ўз йўлини янги бир шаклда давом эттирди. Ҳужжатлар тилида қўлланган асосий тушунча, атама, тайёр бирикмалар адабий тилга ўзлашган. Шу боис, адабий тилдаги ҳужжатлардан олинган турли ижтимоий муносабатлар билан боғлиқ тушунча номлари, сон, ракам, йил, унвон номлари, ҳужжат отлари, турли ўлчов ва оғирликни билдирган атамаларни адабий тилнинг энг кўхна қатлами сифатида қайд этиш керак. Яъни, адабий тилдаги энг эски қатлам ҳужжатлар тилидан тайёр шаклда адабий тилга кўчган. Расмий услуб адабий тилнинг шаклланишида муҳим вазифани ўтаган. Қайл этилганларнинг бари расмий тил ёзма тилнинг энг қадимги услубларидан бири дейишга имкон беради.

6 Кодухов В. Общее языкознание. М., 1974. Стр. 187

7 Кодухов В. Общее языкознание. М., 1974. Стр. 191

РЕЗЮМЕ

Мақолада туркий тиллар тарихида расмий услубнинг пайдо бўлиши ва генезиси масалаларига эътибор қаратилган. Расмий услуб - давлатчилик тарихи, ҳуқуқий муносабатлар билан боғлиқ ижтимоий ва муҳим лингвистик ходиса эканлиги, у чуқур, босқичма-босқич такомиллашиб келган жараён эканлиги асослаб берилган. Шунингдек, расмий услубнинг излари эг қадимги даврларда - уруг, қабила, жамоа аъзоларининг ўзаро олди-берди, айирбошлаш, иқтисодий муносабатларида намоён бўлиши таҳлил этилган. Бундан ташқари, расмий тафаккур ёзувнинг пайдо бўлишига ҳам сабаб бўлган омиллардан эканлиги илгари сурилади. Расмий тил ёзма тилнинг энг қадимги услубларидан бири эканлиги ҳам кўрсатилади.

Калит сўзлар: туркий тиллар, адабий тил, давлатчилик тарихи, ҳуқуқий муносабатлар, бадий тафаккур, ёзувнинг вужудга келиши, скифлар, ҳужжатлар, қадимги туркий битиглар.

В статье рассматривается возникновение и генезис официального стиля в истории тюркских языков. Исследуется что официально-деловой стиль - это социальное и важное языковое явление, связанное с историей государственности и правовых отношений, и что он представляет собой глубокий, поэтапный процесс развития. Анализируются также следы официально-делового стиля в древнейшие времена - во взаимообмене, обмене и экономических отношениях между членами рода, племени, общины. Кроме того, показывается, что деловое мышление является одним из факторов, приведших к возникновению письменности. Также показано, что официальный язык является одним из древнейших стилей письменной речи.

Ключевые слова: тюркские языки, литературный язык, история государственности, правовые отношения, художественное мышление, возникновение письменности, скифы, документы, древнетюркская письменность.

The article examines the emergence and genesis of the official style in the history of the Turkic languages. It is investigated that the official business style is a social and important linguistic phenomenon associated with the history of statehood and legal relations, and that it represents a deep, step-by-step process of development. Traces of the official business style in ancient times are also analyzed - in exchange, barter and economic relations between members of a clan, tribe, community. In addition, it is shown that business thinking is one of the factors that led to the emergence of writing. It is also shown that the official language is one of the oldest styles of written speech.

Key words: Turkic languages, literary language, history of statehood, legal relations, artistic thinking, emergence of writing, Scythians, documents, ancient Turkic writing.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Беренштам А. Уйгурский юридические документы // Письменное источниковедение. Выпуск № 3. М., Л., 1940.
2. Драчук В. Ёзувлар - ўтмиш сирлари шоҳиди. Тошкент, 1980.
3. Кодухов В. Общее языкознание. М., 1974.
4. Лоукотка Ч. Развитие письма. М., 1950.
5. Содиқов Қ. Туркий ҳужжатчилигимиз асослари // Жамият ва бошқарув. 1998, № 3.

МУНДАРИЖА

Долзарб мавзу

Баратов М., Ҳакимов Р., Акрамходжаев Б. Хитойнинг логистика соҳаси ва унинг Жаҳон савдо ташкилотигадаги етакчилиги тўғрисида 3

Филология

Содиқов Қ. Мир Ҳайдар Хоразмийнинг “Махзану-л-асрор” асари уйғур ёзувли кўл ёзмалари 18

Омонов Қ. Туркий тиллар тарихида расмий услубининг юзага келиши ва генезиси масалалари 26

Мамадалиев Ҳ. Салжуқийлар сулоласи хизматидаги Мовароуннаҳр шоирлари 33

Тарих

Абдуҳалимов Б., Муҳаммадаминов С. XII аср Самарқанд шаҳри дипломатик ва ҳуқуқий маданиятининг ан-Насафий энциклопедиясида акс этиши 40

Каримова Н. «Мин Шилу» асари маълумотларига кўра, Амир Темур салтанати ва Мин сулоласининг савдо-элчилик муносабатлари 46

Бобоёров Ғ. Ғарбий Турк хоқонлиги томонидан Чоч воҳасида зарб қилинган тангалар ва улар топилган археологик объектлар 54

Султонов Ў., Картова З. Қозоқ хони Таваккалхон ёрлиқлари (х.й. 1582–1598) 62

Джуманиязова Ф. V-VI аср ҳинд ёзма ёдгорлиқларида «Хуналар»: Кидарийлар ёки Эфталлийлар. 73

Замонов А. Амир Темур ва Абдуллоҳхон – муштарак тақдир 82

CONTENTS

Topical issue

- Baratov M., Hakimov R., Akramkhojayev B.** On China's Logistics Sector and Its Leadership in the World Trade Organization 3

Philology

- Sadiqov Q.** Uyghur Manuscripts of *Makhzan al-asrar* by Mir Haydar Khowarazmi 18
- Omonov Q.** The Questions of the Origin and Genesis of the Official Business Style in the History of the Turkic Languages 26
- Mamadaliyev H.** Poets from Mawarannahr "who" served at the Seljuk "court" 33

History

- Abdukhalimov B., Muhammadaminov S.** Diplomats and Legal Culture of 12th Century Samarkand through the Prism of al-Nasafi's Encyclopedia 40
- Karimova N.** Trade and Ambassadorial Relations of Amir Temur's Empire and the Min Dynasty according to *Min Shilu* Data 46
- Boboyorov Gh.** Coins Minted by the Western Turkic Qaghanate in the Chach Oasis and the Archaeological Contexts of Their Discovery 54
- Sultonov U., Kartova Z.** Royal Deeds of Qazaq Ruler Tawakkal-khan (r. 1582–1598) 62
- Djumaniyazova F.** "Hunas" in Indian Inscriptions of the 5th-6th Centuries: Kidarids or Hephthalites? 73
- Zamonov A.** Amir Temur and Abdullah-khan – a similar fate 82

СОДЕРЖАНИЕ

Актуальные темы

Баратов М., Хакимов Р., Акрамходжаев Б. О логистической отрасли Китая и её лидерстве во Всемирной торговой организации3

Филология

Содиков К. Уйгурописьменные рукописи «Махзан ал-асрар» Мир Хайдара Хоразми.....18

Омонов К. Вопросы возникновения и генезиса официально-делового стиля в истории тюркских языков26

Мамадалиев Х. Поэты из Мавераннахра, служившие при сельджукидском дворе.....33

История

Абдухалимов Б., Мухаммадаминов С. Дипломатика и правовая культура Самарканда XII века сквозь призму энциклопедии ан-Насафи40

Каримова И. Торгово-посольские отношения империи Амира Темура и династии “мин” по данным «Мин Шилу»46

Бобоёров Г. Монеты, чеканенные Западно-Тюркским кагааном в оазисе Чач, и археологические объекты, на которых они были обнаружены54

Султонов У., Картова З. Ярлыки казахского хана Таваккал-хана (1582–1598).....62

Джуманиязова Ф. «Хуны» в индийских надписях V-VI веков: Кидариты или Эфталиты?.....73

Замонов А. Амир Темур и Абдуллах-хаи – схожие судьбы.....82